

práce Richarda Longa alebo Twomblyho ústup k výtvarnému grafizmu namiesto prehna-nej ikoniky. Diela pritom plnia nevyhnutnú estetickú úlohu. Lebo vnímanie potrebuje zóny prerušenia, inakosti a pokoja. Každý psychológ vnímania to vie. Tam, kde je všetko obrazom, už nič nie je obrazom, trvalé vzruchy vedú k otupeniu. Uprostred hyperestetiky mediálneho priestoru sa stáva nevyhnutnosťou estetická skromnosť až skúposť.³⁰ Predstavitelia tohto smeru často zastávajú názor, že umenie môže ostať umením iba vtedy, ak sa vydá cestou takejto redukcie. Prejavmi takého umenia sú vyslovene „arte povera“ alebo „minimal art“. Mario Merz sa v tomto porovnaní potom javí ako médiami alebo každodenným svetom infikovaný čarodejník. A Fabrizio Plessi – ktorý je atavistom vo video-gilde – sa v tomto porovnaní vyníma dokonca ako gýčový (ako už bolo povedané, z hľadiska tejto pozície a na jej ozrejmienie).

Inou stratégiou v tomto spektre je vytváranie minimalít – mám na mysli práce, ktoré prezentoval Georg Herold na Documenta IX (1992): už malé rozmery nútia k čo najpozornejšiemu prizeraniu, k pripravenosti vnímať to, čo nie je senzačné ani pozoruhodné. Táto nezdanlivosť otvára iný sektor v protiklade k úplnej zdanlivosti mediálnych obrazov.

Botho Strauß poukázal na to, že pozitívita ozajstných obrazov sa dnes profiluje v protiklade k mediálnej obraznosti. „Naberáme dych pred maľbou už len preto, že je zároveň obrazom a anti-filmovým obrazom... predovšetkým je to maľba, ktorá by nás mohla očistiť od vizuálneho odpadu, ktorý zatažuje a rozkladá zmysly.“³¹ Mnohé obrazy majú dnes naozaj ikonoklastické črty v protiklade k mediokrénnej každodennej obraznosti.

bb/ Opozícia kvôli zmyslovým primárnym skúsenostiam

Nakonec: ak som už predtým poukázal na to, že môžeme zaregistrovať dvojkoľajnosť vývinových tendencií, ak na postupujúcu mediálnu imaterializáciu odpovedajú tendencie k revalidizácii zmyslových, telesných momentov vychádzajúcich zo životného sveta, potom umenie si dnes môže zobrať za úlohu práve posledne menované aspekty, môže sa stať obhajcom primárných skúseností. Tým oponuje totálnemu mediálnemu zosieťovaniu a komunikačnej mašinérii. Uplatňuje to, čo je jednorazové, nenahraditeľné, čo má vlastnú zákonitosť, čo je individuálne a rovnako aj pomalé, ťažkopádne, neobjasniteľné, materiálne. Na svet imaterializácie a univerzálnej disponovateľnosti odpovedá ústupom k materialite, spomienke, nevypočutému – opäť by sme mohli uviesť mená, ako sú Long a Twombly alebo aj Nikolaus Lang a Christian Boltanski či On Kawara a Max Neuhaus.

Možno, že sa súčasné umenie rozštiepilo. Možno, že sa jeho tradičné momenty rozstúpili do dvoch sfér. Veľké umenie malo v sebe vždy niečo z animácie – ale aj z nepochopiteľnosti. Bolo obhajcom viditeľného a zároveň neviditeľného. Dnes sa mediálne umenie podujíma na vydobytie nových viditeľností, naproti tomu umenie pokračujúce v tradícii sa ujíma stránky prehliadaného. Mali by sme asi žiť v obidvoch svetoch. A pohybovať sa mimochodom nielen v umelých svetoch, ale aj v iných, v každodenných, privátnych a možno aj neznámych svetoch.